

Warszawa, 04-03-2022 r.

RZECZNIK PRAW OBYWATELSKICH

Marcin Wiącek

XI.518.8.2022.ASZ

Pani

Ewa Leniart

Wojewoda Podkarpacki

ePUAP

Szanowna Pani Wojewodo!

W związku ze zbrojną agresją wojsk Federacji Rosyjskiej na niepodległą Ukrainę, wywołanym tym kryzysem i dramatyczną sytuacją tysięcy osób szukających schronienia w Polsce, **chciałbym zwrócić uwagę Pani Wojewody na potrzebę uwzględnienia szczególnej sytuacji kobiet i dziewcząt opuszczających** w tych okolicznościach **terytorium Ukrainy**.

To właśnie kobiety i dziewczęta stanowią zdecydowaną większość osób szukających w Polsce schronienia przed działaniami zbrojnymi na Ukrainie. Aktualizuje to obowiązek organów państwa zapewnienia ochrony ich praw przed wszelkimi

naruszeniami, w szczególności w postaci **przemocy ze względu na płeć, włącznie z przemocą seksualną**, na którą są narażone w przestrzeni publicznej¹.

Pragnę zauważyć, że przemoc doświadczana przez kobiety ze względu na płeć ogranicza, a niekiedy uniemożliwia korzystanie przez nie w pełni z praw człowieka gwarantowanych tak Konstytucją, jak i wiążącymi Polskę aktami prawa międzynarodowego. Stanowi, dla przykładu, naruszenie zabezpieczonych Konwencją o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności, sporządzoną w Rzymie dnia 4 listopada 1950 r. (Dz.U. z 1993 r. Nr 61, poz. 284, ze zm.): prawa do życia (art. 2), wolności od tortur i niehumanitarnego i poniżającego traktowania (art. 3), prawa do wolności i bezpieczeństwa (art. 5) oraz prawa do poszanowania życia prywatnego i rodzinnego (art. 8). Przemoc wobec kobiet jest pogwałceniem praw człowieka i stanowi skrajną formę dyskryminacji także na gruncie Konwencji w sprawie likwidacji wszelkich form dyskryminacji kobiet, przyjętej przez Zgromadzenie Ogólne Narodów Zjednoczonych dnia 18 grudnia 1979 r. (Dz.U. 1982 r. Nr 10, poz. 71), co podkreśla Komitet ds. Likwidacji Dyskryminacji Kobiet². Wskazuje on także, że zakaz przemocy wobec kobiet ze względu na płeć jest obecnie zwyczajową normą prawa międzynarodowego publicznego.

Wynikające z nich **zobowiązania RP** nie ograniczają się wyłącznie do powstrzymywania się od naruszeń praw człowieka, ale **obejmują także obowiązki o charakterze pozytywnym**. Konieczność zapewnienia, że gwarantowane kobietom i dziewczętom prawem międzynarodowym prawa i wolności są skuteczne i efektywne, a nie jedynie teoretyczne i iluzoryczne, rodzi ciężący na polskich organach władzy publicznej obowiązek **zapewnienia, by nie były one naruszane przez innych, jak**

¹ Według badania Agencji Praw Podstawowych UE „Crime, Safety And Victims’ Rights Fundamental Rights Survey” kobiety są narażone na przemoc nie tylko we własnym mieszkaniu, ale także w mieszkaniu innej osoby (16% ankietowanych), w sklepie lub restauracji (22% ankietowanych), na ulicy, w parku lub w innym miejscu publicznym – (12% ankietowanych), zob.: <https://fra.europa.eu/en/data-and-maps/2021/frs?mdq1=dataset>.

² Zob. General recommendation No. 19 Violence against women, dostęp pod adresem: https://tbinternet.ohchr.org/Treaties/CEDAW/Shared%20Documents/1_Global/INT_CEDAW_GEC_3731_E.pdf oraz General recommendation No. 35 on gender-based violence against women, updating general recommendation No. 19, dostęp pod adresem: https://tbinternet.ohchr.org/Treaties/CEDAW/Shared%20Documents/1_Global/CEDAW_C_GC_35_8267_E.pdf.

również, by w przypadku takiego naruszenia kobiety uzyskały odpowiednią pomoc. Obowiązki te ciążyą na wszystkich organach władzy publicznej, niezależnie od ich umiejscowienia w strukturze aparatu władzy publicznej, w tym zarówno na organach ulokowanych na szczeblu centralnym, jak i lokalnym, i obejmują na przykład konieczność podejmowania działań prewencyjnych, mających na celu ochronę zdrowia i życia kobiet i dziewcząt, czy odpowiednich środków działania ze strony służb odpowiedzialnych za ściganie najbardziej jaskrawych naruszeń ich praw i wolności, tj. przypadków przemocy seksualnej.

Doceniając reakcję społeczeństwa oraz władzy publicznej na powodowany wojną kryzys na Ukrainie, działając na podstawie art. 16 ust. 1 w zw. z art. 17b pkt 3 ustawy z dnia 15 lipca 1987 r. o Rzeczniku Praw Obywatelskich (Dz.U. z 2020 r. poz. 627, t.j. ze zm.), **pragnę zaapelować, aby** w podejmowanych działaniach pomocowych **organy władzy publicznej, ich pracowniczki i pracownicy oraz wolontariusze i wolontariuszki zwracali szczególną uwagę na potencjalne ryzyko wystąpienia naruszeń praw i wolności kobiet i dziewcząt opuszczających terytorium Ukrainy.** Na możliwość jego materializacji zwraca uwagę Podsekretarz Generalna Organizacji Narodów Zjednoczonych i Specjalna Przedstawicielka Sekretarza Generalnego ds. Przemocy Seksualnej w Konfliktach, Pramila Patten, w swym wystąpieniu z 28 lutego 2022 r.³.

Należy zauważyć, że przemoc doświadczana przez kobiety i dziewczęta wywołuje szereg negatywnych konsekwencji – naraża je na niebezpieczeństwo utraty życia lub zdrowia, a także powoduje szkody na ich zdrowiu fizycznym lub psychicznym, istotnie negatywnie wpływając na dobrostan jednostki. Dlatego zwracam uwagę Pani Wojewody, **by w punktach recepcyjnych dostępne było odpowiednie wsparcie: prawne, psychologiczne i medyczne dla kobiet i dziewcząt, zwłaszcza z doświadczeniem przemocy.**

Będę zobowiązany za przeanalizowanie przedstawionego zagadnienia oraz rozważenie podjęcia wszelkich środków, które Pani Wojewoda uzna za właściwe w celu

³ Dostęp pod adresem: <https://www.un.org/sexualviolenceinconflict/press-release/un-special-representative-pramila-patten-expresses-concern-about-the-impact-of-escalating-violence-in-ukraine-especially-on-women-and-girls/>.

zapewnienia bezpieczeństwa kobietom i dziewczętom opuszczającym terytorium Ukrainy w związku z toczącymi się tam działaniami zbrojnymi.

Łączę wyrazy szacunku

Marcin Wiącek
Rzecznik Praw Obywatelskich
/-podpisano elektronicznie/